

OPUSCULUM II.

LIBELLUS DE MORIBUS.

I. Omne peccatum actio est. Actio autem omnis voluntaria est tam honesta quam turpis; ergo voluntarium est omne peccatum. Tollé excusationem; nemo peccat invitus. Educatio et disciplina mores faciunt; et id unusquisque sapit, quod didicit. Itaque bona consuetudo excutere debet quod mala instruxit. Nihil interest quo animo facias quod facisse vitiosum est, quia facta cernuntur, animus vero non videtur. Nulla autem laus est non facere quod facere non possis. Quid homini est inimicissimum? Homo. Libenter feras quod necesse est; dolor patientia vincitur. Expecta quo nunquam poeniteas. Non quam multis placeas, sed qualibus stude. In hoc tantum incumbere, ut libentius audias quam loquaris. Multos vitam differentes mors juncta praevenit. Itaque omnis dies velut ultimos judicetur. Tristitiam, si potes, ne admiseris; sin minus; ne ostenderis. Amicos secreto admone, palam autem lauda. Verba rebus, non personis aestimanda sunt. Oratorem te puta, si tibi ante omnes quod oportet persuaseris. Ut licentiosa mansuetudo animi, imperio coarctet linguam, ventrem et libidinem. Quod tacitum esse velis, nemini dixeris. Si tibi non imperasti, quomodo ab alio silentium speras? Ridiculum est aliquem odio nocentis innocentiam perdere.

II. Monstro similis est avaritia senilis. Quid enim stultius est, quod dici solet, quam via deficiente viam augere? Omnes infantes terra nudos excipit. Non pudet te fortius nasci quam vivere? Quid dulcius quam habere amicum cum quo audeas ut tecum omnia loqui? Magnarum virium est negligere laedentem. Quid sis interest, non quid habeas. Nondum es felix si te turba non deriserit. Si vis beatus esse, cogita hoc primum, contemnere et contemni. Prius quam promittas delibera; et cum promiseris, facias. Id agas, ne quis merito te oderit; et si nullos inimicos tibi faciet injuria; multos facit invidia. Solitudinem quaeret, qui vult cum innocentibus vivere; optimus ergo animus et pulcherrimus cultor Dei est. Abstinebis ab alieno matrimonio. Praestabis parentibus pietatem, cognatis indulgentiam, omnibus aequitatem: Devilabis crudelitatem, et ministram crudelitatis iram. Non aliter vivas in solitudine, aliter in foro. Nihil petas, quod negaturus fuisti: nihil negabis, quod petitorus fuisti. Pacem cum hominibus habebis, cum vitis bellum. Hoc habet vitinis affectus, ut in quod ipse insanit; in id putet etiam caeteros furere. Maximum in eo vitium est, qui non melioribus vult placere, sed pluribus. Vis omnibus esse notus? prius effice ut neminem hoveris. Bonum est non laudari, et esse laudabilem. Stultum est timere quod vitare non potes.

III. Male opinentur de te humiles, sed mali. Ma-

lis displicere, est laudari. Male de te loquuntur homines, bene autem loqui nesciunt; non quod merearis, sed quod solent ipsi. Homines de te mala loquuntur? Si merito, non quod loquuntur molestum est, sed quod non mentuntur. Si immerito? Innocentia mea nunc maxime gaudeo; apparet enim illos vera objecturos, si possent. Non es in patria tua? Patria tua est, ubicunque bene es; illud enim per quod bene est, non est in loco, sed in homine. Nihil magnum, nisi magno animo despicias. Quae sunt maximae divitiae? Non desiderare divitias. Quis plurimum habet? Is qui minimum cupit. Quid est dare beneficium? Deum imitari. Honestius est cum judicaveris amare, quam cum amaveris judicare. Dissensio ab alio incipiat, a te autem reconciliatio. Succurre pauperi amici, imo occurre. Amicos secundae res parant, adversae certissime probant. Pejora sunt tecta odia quam aperta. Itaque te minus loquax inimicus offendit quam tacitus. Mira ratio est, quae non vult praedicari quod gaudet intellegi. Ignosci amat, qui quod odit ostendit. Eleemosyna non tam accipientibus quam dantibus prodest. Et spes praemii solatium sit laboris. Quae est maxima egestas? Avaritia. Pecuniae imperare oportet, non servire. Nullum conscium peccatorum tuorum magis timearis quam temetipsum. Alium potes effugere, te autem nunquam. Quis est pauper? Qui sibi videtur. Qui a multis timetur, multos timet. Infelicem erige, submitte felicitatem. Vera felicitas innocentia est. Nequitia ipsa sui poena est. Mala conscientia saepe turba est, secura qui exitum cogitabit. Benefici accepti nunquam oportet oblivisci; dati, protinus.

IV. Inhonesto victoria est, suos vincere. Satis est poenarum, potuisse punire. Inimicitias tarde suscipere, amicitias exerce moderate. Similitates deponere. Imago animi, sermo est. Qualis vir, talis oratio. Magna res est vocis et silentii temperamentum. Qui aequo animo malis immiscetur, malus est. Neminem laudaveris, neminem cito accusaris: semper puta te cum diis testimonium dicere. Vitium est omnia credere, vitium nihil credere. Utendum est divitiis, non abutendum. Nullum putaveris locum sine teste. Excusationem quaerere, vitium. Fortior est qui cupiditatem vincit quam qui hostem subjicit. Est difficillimum, se ipsum vincere. Inique irascitur, qui suis irascitur. Amare sic incipe, tanquam non liceat desinere. Magnarum rerum etiam si successus non fuerit, honestus est ipse conatus. Nobilitas animi est generositas sensus; nobilitas corporis, generosus animus. Honestior est quem senectus ad otium retulit, quam quem in otio invenit, et tunc incipit laborare. Turpe spectaculum praebet animus aeger. Nunquam sit tristis facies tibi in commodo alterius.

Homo sum : quomodo devitabo secundarum rerum invidiam? Si felicitatem jactaveris, cum multis dives eris. Quomodo optime potentiam tuebor? Impotentia occasio. Locum tenet innocentiae proximam confessio. Ubi confessio, ibi remissio. Iræ severitas in vitio est. Boni judicis est dispensare, non tantum quid damnum sit, sed quatenus. Proximus justitiae modus, severitas.

V. Quietissimam vitam agerent homines in terris, si hæc duo verba a natura omnium rerum tollerent, meum et tuum. Qui paupertatem timet, timendus est. Vires tuas amici magis sentiant beneficiis quam injuriis. Pecunia non satiat avaritiam, sed irritat. Homo semper indigens pecunia, scit cum ejus moribus convenire. Mihi crede, non potes dives esse et felix. Auribus frequentius quam lingua utere. Quidquid dicturus es, ante quam aliis, dixeris tibi. Nihil interest inter iratum et insanum, nisi unus dies : alter non semper irascitur, alter semper inænit. Facillime bonus fueris, si ea vitaveris quæ vituperaveris. Cum alienos timueris, te ipsum vere : nam sæpe sine aliis esse potes, sine te nunquam. Si bene te instruxeris, pudeat deteriora facere. Quod persuaseris erit diuturnum, quod coegeris erit in occasione. Alteri semper ignoscito, tibi ipsi nunquam. Tantum ad virtutem adjicies, quantum ex voluptate abstraxeris. Stultum est somno dejectari, et quasi mortem moliri. Bonis nocet, qui malis parcat. Multi cum aliis maledicunt, sibi ipsis conviciam faciunt. Nihil turpius quam qui objicit alteri ; sibi objiciendum. Ut licentiosa mancipia animi, Imperio rege linguam, libidinem, ventrem ; cupiditatemque comprime : si non potes, paululum remitte. Sæpe ea quæ sanari ratione non poterant, sanata sunt tempore. Qui propter pecuniæ amorem et libidinum moritur, ostendit se nunquam sui causa vixisse. Turpia ne dixeris, paulatim enim pudor per verba discutitur. Sic habita, ut potius laudetur dominus quam domus : consuetudinaria res est innocentia. Non damnatio, sed causa hominem turpem

A facit. Merito damnari, poena est : damnatio immerita, damnantis est calanitas.

VI. Si aliquid cogitaveris, cito apparebit conversantibus. Videri vis ab omnibus? nunquam bonæ honestatis simulatio longa est. Quod de alienis tractas, ex tuis iudices. Multi sunt obligandi, pauci offendendi; nam memoria beneficiorum facilis est, injuriarum tenax. Objurgationi semper aliquid blande admisce; facilius enim penetrant verba quæ molli vadunt via, quam aspera; nemo enim se mutat, quia mutari se desperet. Quoties scribens aliquid dicturus es, scito morum tuorum te hominibus chirographum dare. Qui in servos irascitur et crudelis est, satis ostendit potestatem adversus alienos sibi defuisse. Qui nescit tacere, nescit loqui. Facilius est pauperi contemptum effugere quam diviti invidiam. Bonus fruitur bona conscientia. Malis hominibus tutissimum est cito fugere. Nulla pusilla domus, quæ multos amicos capit. Scire uti paupertate, maxima felicitas. Acuit intentio, frangit animum remissio. Nunquam scelus scelere vincendum est. Bonus vir est qui eo perduxit affectu animum, ut non tantum peccare non velit, sed etiam non possit. Regnantibus pejus multo periculum quam his qui judicantur; hi enim singulos timent, illi universos. Nunquid fortis fortem se gloriabitur, quem corporis ægrotudo efficit infirmum? Nunquid dives in opibus suis gloriabitur, cujus spem fur vel tyrannus abruptit? Nunquid nobilitas gloriabitur affecta, nonnunquam indignis et miserabilibus serviens? Diabolus aliquando se gloriabatur interfectorem tuæ misericordiae, nunc intergemiscit socios tuæ beatitudinis. Fugienda sunt omnibus modis et abscindenda igni ac ferro, totoque artificio separanda, languor a corpore, imperitia ab animo, luxuria a mente, a civitate seditio, a domo discordia, a cunctis rebus intemperantia. Dixit quidam, amicorum omnia esse communia, et amicum se ipsum esse alterum. Duorum temporum maxime habendam curam, et eorum quæ acturi sumus, et eorum quæ gessimus. Post Deum veritatem colendam, quæ sola homines diis proximos facit.

OPUSCULUM III.

PRO REPELLENDA JACTANTIA.

I. Multa sunt vitiorum genera, quibus humana fragilitas infestatur, et quorum vulneribus pene omnes homines sauciantur. Nam, ut dicam pauca de multis aliis : qui ab iracundia vincitur, cædibus, homicidiis, clamori ac seditioni deservit. Alius qui avaritia impellitur, inhumanitatem, rapacitatem, falsa testimonia, violentias, perjuriam, furta, mendacium et fraudationes exercet. Alius qui a libidine

^a Hæc et quæ sequuntur opuscula quinque primus edidit Joannes Tamayus Salazar in suo Martirol. Hisp. tom. II, pag. 317-328. Quorum tria priora descripsit e pervetusto Codice ms. bibliothecæ D.

D sordidatur, turpiloquiis, ludibriis, scurrilitatibus, adulteriis et fornicationibus succumbit. Alius qui gulæ ingluvie superatur, comessionibus, crapulæ, ebrietati deservit. Et ut non multa prosequar, quæcunque memorare perlongum est, cum singulos homines constet : unus inter hæc omnia morbus est, qui conditionis suæ non singillatim quosdam, sed congregatim cunctos addicit ; et cum cætera vitia

Garsia de Loaysa. Reliqua vero duo unde desumpserit, expresse non indicat, quæ tamen ex eodem Codice ille hausisse videtur.